

Hiçliğin ihtimalleri

Ceren Selmanpakoğlu "eğer hiçseniz, belirlenmiş bir şey olmadığınızdan istediğiniz her şey olabile potansiyeliniz var demektir. İsteddiğiniz her şey olabiliyorsanız da özgürsünüz demektir. O yüzden, 'hiçlik özgürlüktür' diyor. Ceren Selmanpakoğlu çalışmalarında ve eserlerinde özgürlüğe dair yalıtıcı sorular soruyor onlara farklı yanıtlar arıyor.

Selda Güneysu / Sayfa 3

İnsanlığı aslında özgür mü? Yoksa herkes yaşamda aslında "biraz özgür" olmayı mı tercih ediyor? "Biraz özgür olmak" diye bir şey var mı? Daha önce "Alevi Bağdaştırmaçılığının Yapılandırılması" isimli yüksek lisans tezi ile 2008 yılında açığı "Ateşe İmge Ülemek" isimli sergisine adından söz ettiren Ceren Selmanpakoğlu, bu kez "Hiçliğin Özgürlüğü" adını verdiği sergisiyle bu sorulara kendi deyimleriyle "ajansal sanat" üzerinden yanıt veriyor. Aynıntı Yayınları'ndan çıkan

SELDA GÜNEYSU

"Hiçliğin Özgürlüğü: Ajansal Sanat" kitabından sonra Cermodern Sanatlar Merkezi'nde açılan heykel, fotoğraf, yerleştirme, video ve audio sergisi ile karşımıza çıkan Selmanpakoğlu ile "hiçliğin özgürlük" olduğuna vurgulayan çalışması üzerine söyleştik:

- Serginin adı çok dikkat çekici... Neden "Hiçliğin Özgürlüğü"? Ne anlama geliyor?

- Eğer hiçseniz, belirlenmiş bir şey olmadığınızdan istediğiniz her şey olabile potansiyeliniz var demektir. İsteddiğiniz her şey olabiliyorsanız da özgürsünüz demektir. O yüzden, 'hiçlik özgürlüktür.' Oysaki biz hiç olduğumuz gerçeğini reddeder, belirlenmiş biri olmayı sepeviz: Hiç olmayı, yani istediğimizi her şey olabileme özgürlüğümüzü istemeyiz. Çünkü eğer hiç olduğumuzu, yani özgür olduğumuzu kabul ederseniz istediğimizi kişi olmayı seçme sorumluluğunuz, yani kendi kendimizi inşa etme imkânınızın sorumluluğunu da üstlenmiş olursunuz demektir. O yüzden "Hiçliğin Özgürlüğü."

- Yanılmıyorsanız sizin bir de bu sergiyle paralel bir kitabınız bulunuyor?

- Evet. Aynıntı Yayınları'ndan çıkan "Hiçliğin Özgürlüğü: Ajansal Sanat" kitabım doktora tezimin biraz detaylandırılmış hali. Paikanaliz ve varoluşçu felsefe bakımından öznenin nasıl inşa edildiğini, toplumsal gerçekliği neden ve nasıl kurduğumuzu ele alıyor. Sanatın da diğer kurumlardan farkı olarak bu "gerçekliği" nasıl yeniden üretmeye hizmet ettiğini, bu "gerçeklik" kurmacasının temelinde özgürlüğümüzü reddediş ve

"Hiçliğin Özgürlüğü" adlı sergisinde, insanın özgürlüğünden kaçmak için "hiçlik" yerine "kimlik yanılması" ve sorumluluk transferine dayanan semptomatik bir gerçekliği seçtiğini vurguluyor...

Fotoğraf: NECATİ SAVAS

Ceren Selmanpakoğlu, "Hiçliğin Özgürlüğü" adlı sergisinde, insanın özgürlüğünden kaçmak için "hiçlik" yerine "kimlik yanılması" ve sorumluluk transferine dayanan semptomatik bir gerçekliği seçtiğini vurguluyor...

sorumluluğumuzdan kaçış stratejilerimiz de teşkil ediyor. Bunlarla hesaplaşma performans olarak "ajansal sanat" önermesini sunduğum bir kitap. Bu önerme sadece teorik değil uygulamaya da atıldığından sergileri de tam olarak bunun üzerine inşa ettim.

Ya özgürsünüzdür ya da köle

- Serginize kaç eseriniz yer alıyor ve bu eserler genel itibarıyla sanatseverlere ne mesaj veriyor?

- Sergide heykel, fotoğraf, yerleştirme, video ve audio olmak üzere 44 çalışma var. Tüm çalışmaların temelinde hiçliğimizde, özgürlüğümüzle hesaplaşma var. Her biri ayrı noktalarından bu meseleye dayansa da işleri sergileme düzeninde takip ettirildi, önce serginin kavramsal çerçevesi diyebileceğimiz kitabımın son bölümünün seslendirildiği

ve ses tasarımını Öğüz Altındağ'ın yaptığı işle ilgili başlıyoruz. Ögk'ün atan siltikon bir perde olan "Hiçlik Korkusu"nu elinizle iterek sergi salonuna girindiğinizde sizi işaretlemeden tuğallara arasından çıkan ellerle yüzleştiriyoruz. Sonra gelen heykel, fotoğraf ve videolarla, "Biraz özgür olmak" diye bir şey olmayız. Eğer yaptığımız bazı seçimleri özgür seçimler olarak tanımlıyorsak, bu diğer seçimlerimizde de özgür olduğumuz anlamına gelmez. Bazen seçimlerimiz "mecburen yapmak" diye tanımlıyorsak, bu açıkça seçimimizin sorumluluğunu topluma, kurallara ykararak işin içinden sayılmaya çalıştığımız anlamına geliyor. Aslında, güya doğru bulmadığımız halde yaptığımız şeyin suçunu topluma, kurallara atıyorsak, bu özgür seçimimizin sorumluluğundan kaçtığımız, seçimimizi bahanelerle gerekçelendirdiğimiz dünyası içinde özgür değilmiz gibi

sorumluluğu üstümüze almak istemiyoruz. Toplumla, kuralları suçlamak işimize geliyor.

- Ajansal sanat nedir? Ajansal sanat, nasıl "özgürlüğün çoşku ile de yaşanabileceği potansiyelini işler?"

- "Ajansal sanat", aslında özgür olduğuna halde buna direng gösteren izleyicilerin kendilerini kandırıldığını zannederek sorumluluğu üstlerinden atma pratiklerine "yemezler ve aslında sen de yemiyorsun" der: Kendini kandırma alışkanlığını kaşır. Sorumluluğu geri izleyiciye verir ki aslında haddi değildir çünkü zaten sorumluluk izleyiciye; bilir ama bilmiş gibi yapar özgürlüğünü, yani kendini bilinci olarak kurabile potansiyeli ona sorumluluk verdiğinden onu iç daraltmasına düşürür. Ama "ajansal sanat", özgürlüğü sahiplenen kişinin her bahane üretme hamlesinde kendini yakalamasının aslında çoşkusal bir taraf olduğunu da işler. Çünkü bizi kurtarma "gerçekliğimize" ve saçma "kimliğimize" sığındıran bahanelerimiz komikler ve kendimize "yemezler" dememizde çoşkusal bir haz vardır. Bu çoşkuyla yaşam potansiyelinde de hiyerarşi vardır, yani herkeste bu potansiyel vardır.

İdeoloji metadır

- Sizce ideolojiler de özgürlüğün önünde engel midir? İdeolojiler engelse, ideolojisiz bir yaşam mı sürdürülmelidir?

- Hiçbir şey özgürlüğün önünde engel olamaz. İnsan kendi bile ne kadar özgürlüğünü reddederse etsin bu özgür olduğu gerçeğini değiştirmez. O yüzden özgürlük ideolojilerin etkisinde bağlı değildir. İnsan ya özgürdür ya da değil ki zaten özgür olduğunu konuşuk. İdeolojik özgürlük ise; siyasi vaat ile pazarlanan bir metadır. "Koşullu özgürlük" ki sapor saçma, kendiyile çelişen bir üründür bu. Siyaseten vaat edilen özgürlüğü benim talep etmem, "aslında özgür değiliz, ancak siyaseten bana özgürlük verilirse özgür olacağız" diyerek, özgürlüğünden kaçmaya çalışmam demektir. Halbuki özgürlük siyasetle pazarlandığında, vadedildiğinde "ben zaten özgürüm" diyebilemek tüm siyasi vaat sistemini, dolayısıyla siyasete sorumluluğu atarak işin içinden sayınma pratiklerine geçecek kadar büyük bir güçtür. ●